

บทที่ 1

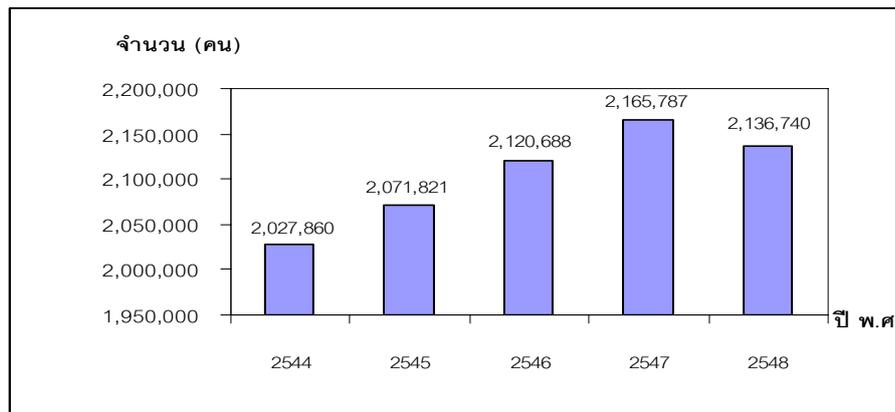
บทนำ

1.1 ความสำคัญของการศึกษา

สหกรณ์ออมทรัพย์ถือว่าเป็นสถาบันการเงินประเภทหนึ่งในระบบเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จและมีความเจริญเติบโตเป็นอย่างดีมาโดยตลอด นับตั้งแต่การรวมตัวจัดตั้งสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัดสินไช้ (จสช.) ซึ่งเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งแรกในประเทศไทยที่ได้รับการจดทะเบียนเมื่อวันที่ 28 กันยายน พ.ศ.2492 ปัจจุบันมีสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ได้จดทะเบียนก่อตั้งแล้วเป็นจำนวน 1,239 สหกรณ์ โดยจำแนกออกเป็น 8 ประเภทคือ ตำรวจ ทหาร ครู มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล/สาธารณสุข ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และเอกชน มีสมาชิกทั่วประเทศ 2,136,740 คน (ภาพที่ 1.1) และมีทุนดำเนินงานทั้งหมด 600,384.28 ล้านบาท¹

ภาพที่ 1.1

จำนวนสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ทั่วประเทศตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544-2548

ที่มา : สวนวิจัยและพัฒนาสารสนเทศทางการเงิน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์²

การดำเนินธุรกิจสหกรณ์ออมทรัพย์จะเกี่ยวข้องกับการหมุนเวียนเงินสดแทบทั้งสิ้น เงินทุนที่ได้รับส่วนใหญ่มาจากเงินรับฝากจากสมาชิกซึ่งเป็นหนี้สิน และจากการสะสมเงินค่าหุ้นของสมาชิกซึ่งถือเป็นทุนภายในของสหกรณ์ โดยสหกรณ์จะนำเงินทุนดังกล่าวไปให้สมาชิกที่มีความจำเป็นกู้ยืมเพื่อก่อให้เกิดรายได้ ในกรณีที่ทุนเรือนหุ้นและเงินรับฝากมีไม่เพียงพอต่อการปล่อย

¹ ข้อมูลจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ รวบรวมถึงสิ้นปี พ.ศ.2548.

² จำนวนสมาชิกลดลงจากปีก่อนมีสาเหตุมาจากการที่มีสหกรณ์ที่ตรวจได้ในปี 2547 ยังอยู่ระหว่างการตรวจสอบในปี 2548.

สินเชื่อ สหกรณ์จะพึงพาแหล่งเงินทุนจากภายนอกเพื่อนำมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน หากมีเงินเหลือก็จะให้บริการกู้ยืมระหว่างสหกรณ์หรือนำไปลงทุนให้เกิดผลตอบแทนกลับคืนมา

เมื่อพิจารณาแหล่งที่มาและทางใช้ไปของทุนดำเนินงานสหกรณ์ออมทรัพย์ทั่วทั้งประเทศ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544-2548 จะเห็นได้ชัดเจนถึงการเพิ่มขึ้นของเงินทุนว่าอยู่ในระดับสูงและมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีอัตราการขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 10.65, 10.29, 14.24 และ 11.19 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1

แหล่งที่มาและทางใช้ไปของทุนดำเนินงานสหกรณ์ออมทรัพย์ทั่วทั้งประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ.2544-2548

หน่วย : ล้านบาท

แหล่งที่มา	2544	2545	2546	2547	2548
แหล่งเงินทุนภายใน	365,895.56	399,853.76	432,408.38	479,410.76	519,148.90
เงินรับฝากจากสมาชิก	145,463.79	155,377.40	159,039.29	175,936.93	189,058.70
ทุนของสหกรณ์	214,986.58	240,737.87	267,730.00	298,689.00	325,262.50
อื่นๆ	5,445.19	3,738.49	5,639.09	4,784.83	4,827.70
แหล่งเงินทุนภายนอก	21,432.33	28,711.40	40,247.26	60,533.88	81,235.38
เครดิตระยะสั้น	9,283.05	11,406.89	18,000.27	28,186.14	21,587.78
เครดิตระยะยาว	11,915.26	16,858.07	20,810.27	28,463.19	35,378.24
หนี้สินอื่น	234.02	446.44	1,436.72	3,884.55	24,269.36
รวม	387,327.89	428,565.16	472,655.64	539,944.64	600,384.28
ทางใช้ไป					
เงินสด/เงินฝาก	43,328.55	38,111.76	30,497.30	30,999.71	26,689.37
ลูกหนี้	303,977.12	341,189.44	386,722.33	449,057.88	507,988.06
หัก ค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ				(1,239.90)	(1,429.47)
หลักทรัพย์/ตราสาร	36,586.98	46,213.31	51,999.68	57,556.37	63,575.67
สินค้ำคงเหลือ				26.48	6.33
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ	1,480.00	1,328.25	1,582.85	1,497.06	1,745.73
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	2.58		0.82	333.50	353.94
อื่นๆ	1,952.66	1,722.40	1,852.66	1,709.54	1,454.65
รวม	387,327.89	428,565.16	472,655.64	539,944.64	600,384.28
อัตราเพิ่มขึ้น (ลดลง) จากปีก่อน		10.65	10.29	14.24	11.19

ที่มา : ส่วนวิจัยและพัฒนาศาสตร์ทางการเงิน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

หากพิจารณาลึกลงไปในรายละเอียดเกี่ยวกับทุนดำเนินงานของสหกรณ์ออมทรัพย์ จำนวน 600,384.28 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2548 จะพบว่า เงินทุนส่วนใหญ่ประกอบด้วยแหล่งเงินทุน

ภายในร้อยละ 86.47 อันได้แก่ เงินรับฝากจากสมาชิกร้อยละ 31.49 ทุนของสหกรณ์ร้อยละ 54.18 และจากแหล่งเงินทุนภายนอกอีกร้อยละ 13.53 ดังตารางที่ 1.2 ในขณะที่การใช้จ่ายเงินทุนของสหกรณ์ ออมทรัพย์ในรอบปี 2548 พบว่าปล่อยกู้แก่สมาชิกมากที่สุดคือร้อยละ 83.47 รองลงมาได้แก่ ลงทุน ในหลักทรัพย์/ตราสารหนี้ร้อยละ 10.59 เงินสดและเงินฝากธนาคารร้อยละ 4.45 สินทรัพย์ถาวรร้อยละ 0.29 และอื่น ๆ ร้อยละ 0.30 ดังตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.2

แหล่งที่มาของเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ปี พ.ศ.2548

หน่วย : ล้านบาท

ประเภท	แหล่งเงินทุนภายใน			แหล่งเงินทุนภายนอก			รวมทั้งสิ้น
	เงินรับฝากสมาชิก	ทุนของสหกรณ์	อื่น ๆ	เครดิตระยะสั้น	เครดิตระยะยาว	หนี้สินอื่น	
ตำรวจ	4,434.58	21,022.70	132.89	1,364.37	3,187.15	653.23	30,794.92
ทหาร	8,215.02	17,316.87	101.76	895.34	1,307.54	119.22	27,955.75
ครู	43,334.44	119,599.49	2,386.37	14,412.48	26,968.83	19,079.24	225,780.85
มหาวิทยาลัย	41,273.92	22,859.19	670.32	1,433.19	159.90	946.16	67,342.68
โรงพยาบาล/ สาธารณสุข	12,350.78	27,127.92	125.82	1,791.74	1,767.13	1,270.34	44,433.73
ส่วนราชการ	23,129.53	47,565.78	636.08	733.20	796.17	75.15	72,935.91
รัฐวิสาหกิจ	36,337.86	48,852.11	458.58	360.72	367.57	1,968.49	88,345.33
เอกชน	19,982.57	20,918.44	315.88	596.74	823.95	157.53	42,795.11
รวมทั้งสิ้น	189,058.70	325,262.50	4,827.70	21,587.78	35,378.24	24,269.36	600,384.28
ร้อยละ	31.49	54.18	0.80	3.60	5.89	4.04	100.00
อัตราเพิ่มขึ้น (ลดลง) จากปีก่อน	7.46	8.90	0.90	(23.41)	24.29	524.77	11.19

ที่มา : ส่วนวิจัยและพัฒนาสารสนเทศทางการเงิน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

ตารางที่ 1.3

ทางใช้ไปของเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ปี พ.ศ.2548

หน่วย : ล้านบาท

ประเภท	ทางใช้ไปของเงินทุนภายใน			ทางใช้ไปของเงินทุนภายนอก			รวมทั้งสิ้น
	เงินสด เงินฝาก ธนาคาร	ปล่อยกู้ แก่สมาชิก	หลักทรัพย์/ ตราสาร	สินค้า คงเหลือ	ที่ดิน อาคาร อุปกรณ์- สุทธิ	อื่นๆ	
ตำรวจ	1,048.92	29,215.62	461.33		27.08	41.97	30,794.92
ทหาร	1,366.43	25,673.04	864.77		23.30	28.21	27,955.75
ครู	5,094.40	218,885.53	541.83	2.81	946.09	310.19	225,780.85
มหาวิทยาลัย	4,188.08	40,520.71	21,664.26		430.53	539.10	67,342.68
โรงพยาบาล/ สาธารณสุข	2,438.41	39,711.51	2,077.99	0.02	124.73	81.07	44,433.73
ส่วนราชการ	3,755.04	63,535.45	5,409.98		54.51	180.93	72,935.91
รัฐวิสาหกิจ	5,242.43	64,897.17	17,840.96		56.15	308.62	88,345.33
เอกชน	3,555.66	24,119.56	14,714.55	3.50	83.34	318.50	42,795.11
รวมทั้งสิ้น	26,689.37	506,558.59	63,575.67	6.33	1,745.73	1,808.59	600,384.28
ร้อยละ	4.45	84.37	10.59	-	0.29	0.30	100.00
อัตราเพิ่มขึ้น (ลดลง) จากปีก่อน	(13.90)	13.12	10.46	(76.10)	16.61	(11.48)	11.19

ที่มา : ส่วนวิจัยและพัฒนาสารสนเทศทางการเงิน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์

นอกจากนี้ ตารางที่ 1.2 และ 1.3 ยังให้ข้อสังเกตที่น่าสนใจ กล่าวคือถ้าแยกการพิจารณาสหกรณ์ออมทรัพย์ออกเป็นประเภทต่างๆ จะเห็นว่า สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยมีปริมาณเงินรับฝากจากสมาชิกและทุนของสหกรณ์สูงกว่าปริมาณเงินสด เงินฝากธนาคาร และเงินปล่อยกู้แก่สมาชิกอยู่ถึง 20,094.64 ล้านบาท อีกทั้งยังมีการนำเงินไปลงทุนในหลักทรัพย์/ตราสารสูงที่สุดเป็นจำนวน 21,664.26 ล้านบาท ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับการบริหารเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยมีความน่าสนใจและแตกต่างจากสหกรณ์ออมทรัพย์ประเภทอื่น

สหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยมหิดล จำกัด จัดเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยประเภทหนึ่งในขบวนการสหกรณ์ออมทรัพย์แห่งประเทศไทย จัดทะเบียนเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2515 และเริ่มดำเนินกิจการตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม พ.ศ.2516 ด้วยสมาชิกเริ่มต้น 176 คน ในสิ้นปีแรกมีสมาชิกทั้งหมด 1,420 คน มีทุนเรือนหุ้นทั้งหมด 719,180 บาท เงินรับฝาก 1,662,112 บาท มีทุนดำเนินการทั้งสิ้น 2,572,232 บาท และมีกำไรสุทธิ 8,490 บาท หลังจากนั้นกิจการ

ก็เจริญก้าวหน้ามาเป็นลำดับจวบจนปัจจุบัน โดยมีสมาชิกถึง 18,951 ราย ทุนเรือนหุ้น 3,705,479,470 บาท เงินรับฝาก 8,005,654,702 บาท ทุนดำเนินการทั้งหมด 12,594,195,322 บาท และมีกำไรสุทธิถึง 335,685,080 บาท³

จากผลงานความสำเร็จในการบริหารงานและแนวโน้มการเจริญเติบโตขององค์กรอย่างต่อเนื่อง ทำให้การศึกษาเรื่องการบริหารเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยมหิดล จำกัด เป็นสิ่งที่น่าสนใจและมีความสำคัญต่อการตัดสินใจวางแผนด้านการเงินในการรับมือกับภาวะเศรษฐกิจในอนาคต เพื่อที่สหกรณ์จะได้มีแนวทางการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น รวมไปถึงการเป็นแบบอย่างให้สหกรณ์อื่นนำไปยึดถือปฏิบัติต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

(1) เพื่อศึกษาโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน (Source of funds) และทางใช้ไปของเงินทุน (Uses of funds) ของสหกรณ์ออมทรัพย์

(2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนเงินทุน (Cost of Capital) กับอัตราผลตอบแทน (Rate of return) จากการบริหารเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์

(3) เพื่อวัดประสิทธิภาพการดำเนินงาน (Efficiency) ของสหกรณ์ด้วยเครื่องมือชี้วัดทางการเงินที่เหมาะสมกับธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาเฉพาะสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยมหิดล จำกัด ในประเด็นต่อไปนี้ ได้แก่ นโยบายการบริหารงาน แหล่งที่มาและทางใช้ไปของเงินทุน ต้นทุนเงินทุน อัตราผลตอบแทนจากการบริหารเงินทุน รวมไปถึงการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานสหกรณ์ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2548

---

³ ข้อมูลจากหนังสือรายงานกิจการประจำปีสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยมหิดล จำกัด นับถึงสิ้นปีพ.ศ. 2548.

1.4 แหล่งที่มาของข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก โดยจะเป็นข้อมูลที่รวบรวมมาจากหนังสือ รายงานกิจการประจำปีและงบการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์มหาวิทยาลัยมหิดล จำกัด สถิติ รายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ผลงานทางวิชาการของกรมส่งเสริมสหกรณ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการบริหารเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ ตลอดจนเอกสารประกอบการฝึกอบรมสัมมนา รายงานการศึกษาและผลวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับภาวะการบริหารเงินทุนของสหกรณ์โดยรวม

1.5 วิธีการศึกษา

งานศึกษาวิจัยเฉพาะเรื่องฉบับนี้แบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. การศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Method) เป็นการศึกษาถึงนโยบายการบริหารเงินทุนของสหกรณ์ออมทรัพย์ โครงสร้างแหล่งที่มาและทางใช้ไปของเงินทุน รวมไปถึงการวิเคราะห์ออกมาเป็นแนวทางสำหรับการบริหารเงินทุนในอนาคตให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2. การศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Method) เป็นการศึกษาหาต้นทุนของเงินทุน (Cost of Capital) อัตราผลตอบแทนจากการบริหารเงินทุน (Rate of Return) และมีการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio Analysis) เพื่อวัดประสิทธิภาพการดำเนินงาน (Efficiency) ของสหกรณ์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(1) ทำให้สามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนของเงินทุนไปใช้ประกอบการตัดสินใจดำเนินธุรกิจของสหกรณ์ออมทรัพย์ได้ ซึ่งในที่นี้ก็คือ การกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้และเงินรับฝากจากสมาชิก รวมไปถึงการนำเงินไปลงทุนในหลักทรัพย์และตราสารให้ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า

(2) ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานของตนเองว่าอยู่ในระดับใด อันจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพการบริหารงานภายในองค์กรให้ดียิ่งขึ้น

(3) ทำให้สามารถนำผลสรุปที่ได้ไปกำหนดทิศทางการดำเนินงานและวางแผนด้านการเงินของสหกรณ์ในอนาคตได้